

7. Dzhereliy V. (2023). Dystantsiyna osvita pry pidhotovtsi fakhivtsiv v haluzi fizychnoyi kul'tury i sportu [Distance education in the training of specialists in the field of physical culture and sports]. *Naukovo-metodychni osnovy vykorystannya informatsiynykh tekhnolohiy v haluzi fizychnoyi kul'tury ta sportu*, 7, 48-55. URL: <https://journals.urau.itfcs/article/download/285814/279887> [in Ukrainian].

8. Kondrats'ka H. (2022). Innovatsiyni pidkhody u pidhotovtsi fakhivtsiv z fizychnoyi kul'tury i sportu do vykladannya sportyvnykh dystsyplin [Innovative approaches in the training of physical culture and sports specialists to teaching sports disciplines]. *Perspektyvy ta innovatsiyni nauky*, 7(12), 173-184. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7\(12\)-173-184](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7(12)-173-184) [in Ukrainian].

9. Lavrent'yev O. M., Krupenya S. V., Malyns'kyi I. Y. (2021). Formuvannya modeli profesiynoi pidhotovky trenera z obranoho vydu sportu [Formation of a model of professional training of a coach in the chosen sport.]. *Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*, 5(136), 58-61. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.5\(135\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.5(135).13) [in Ukrainian].

10. Tsybul'ko L. H., Hlobo H. V. (2021). Osoblyvosti dystantsiynoho navchannya studentiv fakul'tetu fizychnoho vykhovannya v umovakh karantynu [Peculiarities of distance learning of students of the Faculty of Physical Education in quarantine conditions]. *Visnyk Luhans'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedagogichni nauky*, 2, 84-97. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-6\(344\)-2-84-97](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-6(344)-2-84-97) [in Ukrainian].

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.9(169).12
УДК: 795.06

Жогло В.М.
ст. викладач кафедри фізичної підготовки
Національного університету цивільного захисту, м. Харків
Коваль С.С.
к. фіз. вих., доцент
доцент кафедри футболу та хокею Харківської державної академії фізичної культури, м. Харків
Хмелюк О.В.
викладач кафедри фізичної підготовки факультету пожежної безпеки Національного університету
цивільного захисту, м. Харків
Лебедєв С.І.
к. фіз. вих., доцент
доцент кафедри футболу та хокею Харківської державної академії фізичної культури, м. Харків
Колоколов В.О.
викладач кафедри фізичної підготовки
Національного університету цивільного захисту, м. Харків
Єфременко А.М.
к. фіз. вих., доцент
доцент кафедри легкої атлетики Харківської державної академії фізичної культури, м. Харків

ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА КУЛЬТУРНОЇ СКЛАДОВОЇ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ

Жогло В. М., Коваль С. С., Хмелюк О. В., Лебедєв С. І., Колоколов В. О., Єфременко А. М. Значення соціальної та культурної складової у підготовці фахівців з фізичного виховання та спорту. Стаття досліджує важливість та структуру соціальної та культурної складової у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту. Мета – визначити особливості підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту з урахуванням формування соціокультурної компетентності. Методи: теоретичні методи педагогічного дослідження. Результати та їх обговорення. Представлений аналіз впливу соціокультурних факторів на професійний розвиток фахівців у галузі фізичної активності і спорту та встановлено, що вони є невід'ємною частиною їхньої освіти. Розглянуто різні аспекти соціокультурних компетенцій, такі як міжкультурна комунікація, розуміння культурних різниць, лідерство та робота в групі. Визначено структуру соціокультурної компетентності майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту, включаючи різні рівні та компоненти, такі як когнітивно-інформаційний, змістовно-аксіологічний, комунікативно-діяльнісний, які сприяють розвитку цієї компетентності у здобувачів освіти. Висновки. Проведене дослідження встановило важливість формування соціокультурної компетентності у майбутніх спеціалістів фізичної культури і спорту під час навчання в закладах освіти. Обґрунтовано, що розвиток фізичної культури особистості повинен відбуватися в контексті студентоцентричного підходу.

Ключові слова: компетентність, компетенція, культурологічний підхід, освітнє середовище, соціокультурна компетентність, фізична культура, спорт.

Zhohlo V., Koval S., Khmeliuk O., Lebediev S., Kolokolov V., Yefremenko A. The importance of the social and cultural component in training specialists in physical education and sports. The article examines the importance and structure of the social and cultural component in future specialists in physical education and sports. Aim – to determine the specifics of training future specialists in physical education and sports, taking into account the formation of sociocultural competence. Methods: theoretical methods of pedagogical research. Results and discussion. The analysis of the influence of sociocultural factors on the professional development of specialists in the field of physical activity and sports is presented, and it is established that they are an integral part of their education.

Various aspects of sociocultural competences, such as intercultural communication, understanding cultural differences, leadership and teamwork, are considered. Teaching methods that contribute to the development of these competencies among future specialists in physical culture and sports are highlighted. This forms specific requirements for the academic training of future specialists in the field of physical culture and sports, including socialization, communication skills and a cultural approach. The structure of socio-cultural competence of future specialists in the field of physical culture and sports is determined, including various levels and components, such as cognitive-informational, content-axiological, communicative-activity, which contribute to the development of this competence in students of education. Conclusions. The conducted research established the importance of the formation of socio-cultural competence in future physical culture and sports specialists during their studies in educational institutions. It is justified that the development of the physical culture of the individual should take place in the context of a student-centered approach and take into account the requirements for the training of modern specialists in this field.

Key words: competence, competence, cultural approach, educational environment, socio-cultural competence, physical culture, sport.

Постановка проблеми. Наразі спостерігається активний розвиток концепції компетентнісного підходу у підготовці фахівців сфери ФКС [2, 7]. Це дозволяє оперувати обґрунтованими даними стосовно компетенцій, які мають бути розвинені у процесі підготовки сучасних спеціалістів [7]. Актуальні дослідження визначають складність визначення поняття «соціокультурна компетенція» [9]. Не менша складність полягає у конкретизації соціокультурної компетентності фахівців галузі ФВС, що пов'язано зі специфікою спеціальностей, які її складають. Загалом, автори пропонують розглядати соціокультурну компетенцію (СКК) або окремо, або як складову комунікативною чи професійної компетентності [6, 8, 9]. Нажаль, не вдалося знайти даних щодо ієрархії компетентностей фахівців з ФКС. Проте, сучасні дослідники виокремлюють соціальний та культурний компонент підготовки майбутніх фахівців як один з ключових в контексті організації студентоцентричного навчання [1]. При цьому, визначаючи СКК як одну з ключових складових особистості яку необхідно розвинути в процесі навчання. Авторами визначено, що саме соціально-культурна складова навчання є змістоутворюючим компонентом якісної підготовки майбутнього фахівця [8]. Це стосується не лише формування культури особистості, а насамперед є основою фахових компетентностей фахівців галузі ФКС. Натомість, рід авторів розглядаючи культурологічний підхід у навчанні майбутніх фахівців не виокремлює структуру СКК [3]. Натомість інші автори виокремлюють не тільки СКК у структурі компетентностей майбутнього спеціаліста з ФВС, але й окремо вивчають його структурні елементи [6]. Проте, не вдаючись до пояснення цілісної структури даної компетентності фахівців відповідно до вимог галузі ФКС [4]. Загалом, сьогодні актуалізовано роль СКК для майбутніх спеціалістів з ФВС як відповідно до основної трудової діяльності, так і в процесі навчання у закладах освіти. Відповідно, пропонується забезпечити повноцінний процес розвитку СКК здобувачів до закінчення навчального процесу, що дозволить їм вже протягом навчання оволодіти комплексом спеціалізованих вмінь та навичок для спрощення початку професійної діяльності [6, 9]. З огляду на аналіз робіт сучасних дослідників, а також відсутність коректного визначення СКК для майбутніх фахівців сфери ФКС необхідно визначити структуру даної компетентності з урахуванням особливостей професійної діяльності.

Мета – визначити особливості підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту з урахуванням формування соціокультурної компетентності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Освітній процес має формуватися з урахуванням особливостей соціалізації та культурного розвитку здобувачів освіти, як передумови підготовки гармонійно розвиненого фахівця. Так, освітній процес має бути спрямований на формування особистості фахівця, здатного ефективно вирішувати професійні завдання, приймати рішення і бути відповідальним за них, вступати у діалог і співробітництво, готовність працювати у колективі, що актуалізує проблему формування стійких соціально значимих якостей молоді. При цьому, має бути забезпечено загальнокультурний розвиток через здатність аналізувати соціально значущі проблеми та процеси, розуміти світоглядні та філософські проблеми; стреміти до саморозвитку та самовиховання, толерантно сприймаючи соціальні, етнічні, конфесійні та культурні відмінності; здатність підтримувати належний рівень фізичної підготовленості для забезпечення повноцінної соціальної та професійної діяльності.

Означені вище характеристики формують уявлення про соціокультурну компетенцію як характеристику особистості обізнаної у соціальній та культурній сферах, яка підготовлена та здатна до комунікації і взаємодії з іншими людьми як у професійній, так і інших сферах життя, володіє знаннями та має уявлення про значення культурних цінностей, що через особистий досвід, що у діяльності оперує змістом соціально-культурного надбання. Конкретизуємо складові СКК майбутніх фахівців у формі вимог до їх академічної підготовки:

- забезпечення соціалізації та формування особистісної соціальної позиції (ідентифікація) як фахівця з обраної спеціальності у сфері ФКС;
- формування комунікативних навичок як в контексті соціалізації, так і з урахуванням особливостей педагогічного спілкування з різними суб'єктами у сфері ФКС;
- реалізація культурологічного підходу при формуванні фізичної культури особистості в контексті ознайомлення та визначення надбань світової, національної та регіональної культури, а також виховання етичних та естетичних уявлень.

Виходячи з вимог підготовки наведемо орієнтовну структуру СКК майбутніх фахівців сфери ФКС, яка виглядає складним утворенням, що узгоджується з сутністю як компетентнісної, та культурологічної освітньої концепції. Елементи представленої структури є рівнозначними і представлені за порядком, а не за ієрархією, що не було завданням поточного дослідження:

- соціально-адаптивний структурний рівень визначає соціальну активність здобувача освіти, його вміння адаптуватися до умов навчального та професійного середовища, взаємодія з представниками різних соціальних верств та людьми різного віку, розвиток та прояв емпатії, відповідальність за вчинки та прийняті рішення;
- культурологічний структурний рівень визначає розуміння здобувачем освіти культури як особистісного формування, а також в контексті різних соціальних груп, розуміння та дотримання норм поведінки, розуміння сутності культури як людського

надбання, значення культури для професійного становлення в контексті реалізації професійних завдань, засвоєння понять естетики та культури рухової діяльності;

- комунікативний структурний рівень визначає необхідність формування та розвитку культури спілкування, вироблення стратегії комунікації в рамках навчальної та професійної діяльності, формування гарної вимови та належного володіння рідною мовою та мовами, що вивчаються, оволодіння педагогічним стилями спілкування в рамках професійної діяльності;

- фаховий структурний рівень визначає інтегрування здобутих соціальних та культурних знань у структуру фізичної культури особистості як визначального фактору професійного зростання, підтримання належного рівня фізичного здоров'я та підготовленості, ведення здорового способу життя, розвиток вмінь щодо організації практичної діяльності та масових заходів у сфері ФКС.

Запропоноване визначення поняття та структури СКК та її компонентного складу може бути основою побудови педагогічної моделі формування даної компетенції.

Висновки. Встановлено важливість формування фізичної культури особистості та її взаємозв'язок з соціокультурною компетентністю здобувачів освіти сфери фізичної культури та спорту. Освітні заклади грають ключову роль у створенні специфічного соціокультурного середовища для студентів, де вони можуть набувати необхідні знання та навички для подальшої успішної професійної діяльності. Освітній процес повинен бути спрямований на формування у здобувачів освіти таких якостей, як вміння вирішувати професійні завдання, приймати відповідальні рішення, співпрацювати з іншими та бути готовими до роботи у колективі, а також загальнокультурний розвиток здобувачів освіти, їх здатність аналізувати соціально значущі проблеми та процеси.

Перспективи подальших досліджень. Наступні дослідження будуть спрямовані на формування програми розвитку соціокультурної компетентності майбутніх тренерів з виду спорту.

Література

1. Гончаренко І. С. Педагогічні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців галузі фізичної культури і спорту. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова* 2020. Випуск 7 К (127). С. 37-40.

2. Макаренко А. В., Бузов Ю. В., Шайда О. Г. Професіограма майбутнього вчителя фізичної культури. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2022. Вип. 89. С. 101-106. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.89.21>

3. Онопрієнко О., Онопрієнко О. Аналіз формування базових професійних компетентностей майбутнього вчителя фізичної культури у ЗВО. *Людознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. 2023. № 16(48). С. 168–175, DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.24>

4. Табінська С. О., Черкашина Л. П. Роль розвитку соціокультурних компетенцій у майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. *Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 11–12 лютого 2022 р. Запоріжжя, 2022. С. 107-109.

5. Харківська А. А., Мудрик В. І., Школа О. М. Компетентність як фактор підвищення професійної діяльності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту : монографія. Харків, 2020. 185 с.

6. Axmadovich B. Z. Effective ways of developing socio-cultural competence of sports coaches in the process of professional development. *Frontline Social Sciences and History Journal*. 2023. № 3(03). P. 10-19. DOI: <https://doi.org/10.37547/social-fssshj-03-03-02>

7. Kovalenko J., Gnatenko K., Fedorenko O., Karpets L., Kovalenko R. Formation of Vocational Competence of Future Specialists in Physical Education and Sports. *Pedagogika*. 2021. № 140(4). P. 220–236. DOI: <https://doi.org/10.15823/p.2020.140.12>

8. Moll L. C., Arnot-Hopffer E. Sociocultural competence in teacher education. *Journal of teacher education*. 2005. № 56(3). P. 242-247. DOI: <https://doi.org/10.1177/0022487105275919>

9. Rustamova N. R. Development of Socio-Cultural Competence. *Indonesian Journal of Innovation Studies*. 2022. 18. DOI: <https://doi.org/10.21070/ijins.v18i.651>

10. Szedlak C., Callary B., Dan J., Gearity B. T. How to develop and utilize video stories to promote effective psychosocial and sociocultural coaching practice. *International Sport Coaching Journal*. 2021. № 1. P. 19-26. DOI: <https://doi.org/10.1123/iscj.2021-0066>

References

1. Honcharenko I. S. (2020). Pedagogichni aspekty profesiinoy pidhotovky maibutnix fakhivtsiv haluzi fizychnoy kultury i sportu [Pedagogical aspects of professional training of future specialists in the field of physical culture and sports]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Dragomanova*, 7 K (127), 37-40. [in Ukrainian].

2. Makarenko A. V., Burov Yu. V., Shaida O. H. (2022). Profesiograma maibutnoho vchytelia fizychnoy kultury [Professional profile of a future physical education teacher]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Dragomanova. Seriya 5. Pedagogichni nauky: realii ta perspektyvy*, 89, 101-106. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.89.21> [in Ukrainian].

3. Onopriienko O., Onopriienko O. (2023). Analiz formuvannia bazovykh profesiinykh kompetentnostei maibutnoho vchytelia fizychnoy kultury u ZVO [Analysis of the formation of basic professional competencies of the future teacher of physical culture at the ZVO]. *Liudynoznavchi studii. Seriya «Pedagogika»*, 16(48), 168–175. DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.24> [in Ukrainian].

4. Tabinska S. O., Cherkashyna L. P. (2022). Rol rozvytku sotsiokulturnykh kompetentsii u maibutnix fakhivtsiv fizychnoy kultury i sportu [The role of developing sociocultural competencies in future specialists in physical education and sports]. *Innovatsiini naukovi doslidzhennia u haluzi pedagogiki ta psykholohii* : materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Zaporizhzhia, 11–12 liutoho 2022 r., 107-109. [in Ukrainian].

5. Kharkivska A. A., Mudryk V. I., Shkola O. M. (2020). Kompetentnist yak faktor pidvyshchennia profesiinoy diialnosti maibutnix fakhivtsiv fizychnoy kultury i sportu : monohrafiia [Competence as a factor in improving the professional activity of future specialists in physical culture and sports: monograph]. Kharkiv, 185. [in Ukrainian].

6. Axmadovich B. Z. (2023). Effective ways of developing socio-cultural competence of sports coaches in the process of professional development. *Frontline Social Sciences and History Journal*, 3(03), 10-19. DOI: <https://doi.org/10.37547/social-fsshj-03-03-02>

7. Kovalenko J., Gnatenko K., Fedorenko O., Karpets L., Kovalenko R. (2021). Formation of Vocational Competence of Future Specialists in Physical Education and Sports. *Pedagogika*, 140(4), 220–236. DOI: <https://doi.org/10.15823/p.2020.140.12>

8. Moll L. C., Arnot-Hopffer E. (2005). Sociocultural competence in teacher education. *Journal of teacher education*, 56(3), 242-247. DOI: <https://doi.org/10.1177/0022487105275919>

9. Rustamova N. R. (2022). Development of Socio-Cultural Competence. *Indonesian Journal of Innovation Studies*, 18. DOI: <https://doi.org/10.21070/ijins.v18i.651>

10. Szedlak C., Callary B., Dan J., Gearity B. T. (2021). How to develop and utilize video stories to promote effective psychosocial and sociocultural coaching practice. *International Sport Coaching Journal*, 1, 19-26. DOI: <https://doi.org/10.1123/iscj.2021-0066>

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.9(169).13

УДК: 796.412.2

Загітова М. Г.

**кандидат наук з фізичного виховання і спорту
викладач кафедри історії та теорії олімпійського спорту
Національний університет фізичного виховання та спорту України
Радченко Л. О.**

**доктор наук в галузі фізичного виховання і спорту, доцент
завідувач кафедри історії та теорії олімпійського спорту
Національний університет фізичного виховання та спорту України**

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ОНЛАЙН-ТРЕНУВАНЬ В ХУДОЖНІЙ ГІМНАСТИЦІ

Матеріал статті присвячено обґрунтуванню негативних та позитивних аспектів в організації онлайн-тренувань юних спортсменок, що мають місце у художній гімнастиці.

В роботі визначено важливі проблеми, що виникають в процесі побудови онлайн тренувань гімнасток 8-12 років, а саме: знижені можливості контролю виконання гімнастками вправ (відзначили 86 % респондентів), обмежені можливості приміщень для виконання вправ із предметом (відзначили 80% респондентів); простір приміщень та умови для проведення занять (відзначили 86% респондентів); збільшення факторів травматизму (відзначили 50% респондентів), комунікаційні проблеми – якісний зворотній зв'язок зі спортсменками (відзначили 40% опитаних), відсутність методичних рекомендацій до проведення онлайн-тренувань в художній гімнастиці (відзначили 30% опитаних).

В статті виділені позитивні моменти, що виникають в процесі проведення онлайн тренувань у художній гімнастиці: можливість соціальної адаптації дитини, проведення занять в безпечних для дитини умовах, можливість працювати в умовах карантинних обмежень, можливість познайомитись з методиками тренування різних тренерів, можливість продовжувати тренувальний процес під час шкільних канікул чи поїздок, економія часу на проїзд, більша увага з боку тренера.

Ключові слова: художня гімнастика, онлайн-заняття, тренувальний процес

Zagitova M. G., Radchenko L. O. Analysis of the problems of online training in rhythmic gymnastics. The article is devoted to the substantiation of negative and positive aspects in the organisation of online training of young athletes in rhythmic gymnastics.

The paper identifies important problems that arise in the process of building online training for gymnasts aged 8-12 years, namely: reduced ability to control the performance of exercises by gymnasts (noted by 86% of respondents), limited possibilities of premises for performing exercises with an object (noted by 80% of respondents); space and conditions for conducting classes (noted by 86% of respondents); increase in injury factors (noted by 50% of respondents), communication problems - qualitative feedback from athletes (noted by 40% of respondents), lack of methodological recommendations (noted by 40% of respondents).

The article highlights the positive aspects that arise in the process of online training in rhythmic gymnastics: the possibility of social adaptation of the child, conducting classes in safe conditions for the child, the ability to work under quarantine restrictions, the opportunity to get acquainted with the training methods of different coaches, the ability to continue the training process during school holidays or trips, saving travel time, more attention from the coach.

Key words: rhythmic gymnastics, online classes, training process

Постановка проблеми. Соціально-політичні та економічні особливості розвитку сучасного суспільства, епідеміологічні проблеми, що йому притаманні, передбачають зростання ролі новітніх технологій у різних сферах, і галузь фізична культура і спорт не є виключенням. Побудова тренувального процесу в Україні в умовах військових дій передбачає необхідність урахування об'єктивних реалій, пов'язаних із доцільністю розробки методичних рекомендацій щодо організації та проведення підготовки юних спортсменів з використанням дистанційних технологій.

Аналіз літературних джерел. В той же час аналіз сучасних наукових напрацювань, фахівців, які досліджують питання підготовки юних спортсменок у художній гімнастиці, дозволяє говорити про вивчення особливостей ранньої спеціалізації [2],